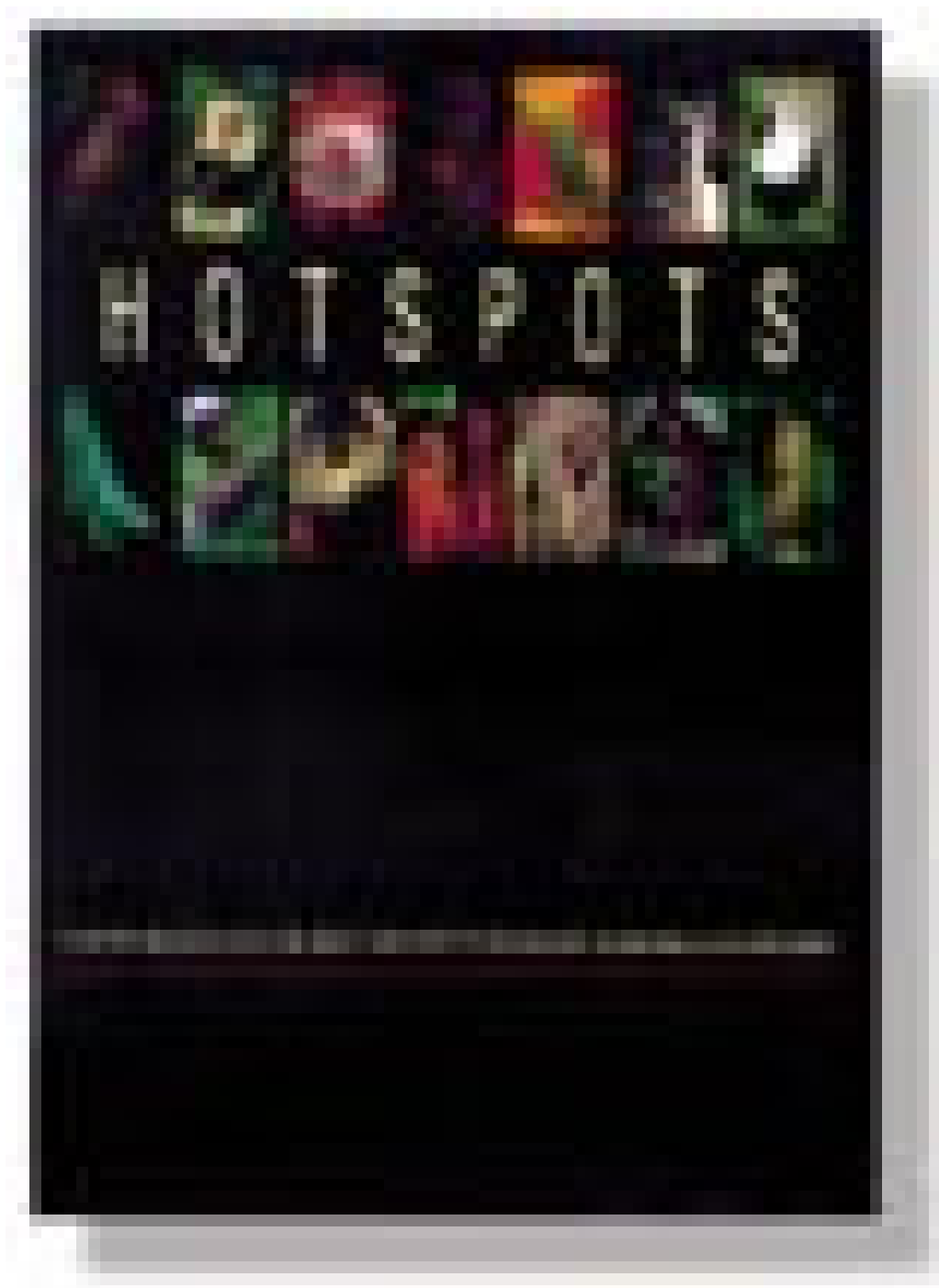

Artenes fordelingsmønster

BOKOVERSIKT

Dette er en stor og visuelt oppsiktsvekkende bok. Jeg har aldri sett så mange enestående fine fotografier i stort format med motiver fra den levende natur. Med et så lekkert utstyr ville boken vært vesentlig dyrere hvis ikke betong- og sementfirmaet Cemex hadde dekket det meste av produksjonsutgiftene. Vekten kan føre tankene hen på Cemex' produkter, for boken veier 4,8 kg. Forordet er skrevet av Harrison Ford. Disse opplysningene kan kanskje tyde på at vi har å gjøre med det som på engelsk kalles coffee-table book, som nok er pen å se på, men med en overfladisk tekst. Det stemmer ikke. Temaet som behandles er bokstavelig talt av vital betydning hvis vi vil gjøre noe effektivt for å redusere tapet av det biologiske mangfold.

Artenes utbredelse på jorden er ikke jevn. Noen regioner er mer artsrike enn andre. Det overrasker vel ingen. Det som ikke er vanlig kjent er hvor skjevt det biologiske mangfold er fordelt. Forfatterne av denne boken har funnet frem til

25 regioner som er særlig artsrike, og som har fått det fengende navn hotspots. Analysen omfatter 27 298 vertebrater (minus fisk) og 300 000 planter.

Hvilke kriterier må en slik region oppfylle for å komme med på listen? For å ta plantene som eksempel, så må de artene som inngår være endemiske for det aktuelle område. Hvis en art forsvinner fra en hotspot, så er den altså borte for alltid. Den finnes ingen andre steder. Videre må antall endemiske planter innenfor områdets grenser være 0,5 % av de 300 000, dvs. 1 500 arter.

Et annet kriterium er graden av trussel. I noen regioner, som den atlantiske skogen i Brasil, er det gjenværende areal bare 4 – 8 % av hva det en gang var, mens andre regioner er i bedre forfatning. Få har imidlertid mer enn 25 % av den opprinnelige, primære naturlige vegetasjon i behold. Denne verdien, 25 % eller mindre, er valgt som kriterium for graden av trussel rettet mot en artsrik region. De fleste av disse ligger i det ekvatoriale regnskogsbelte, i forskjellige høyder over havet, men det er også flere artsrike regioner på åpne savanner og i middelhavsregioner med kjølige, regnfulle vintre og varm, tørr sommer.

Feltundersøkelser viser at 68 % av alle planter finnes innenfor bare 1,44 % av jordens landoverflate. For vertebrater (minus fisk) er resultatet at 62 % av alle endemiske arter finnes i artsrike regioner som utgjør 1,44 % av jordens landareal. Artstettheten er antakelig enda høyere fordi det er sannsynlig at mange ikke er oppdaget. Uansett, så blir konklusjonen at det biologiske mangfold er pakket mye tettere enn tidligere antatt.

Øverst på listen over slike regioner står noen tropiske skogarealer i Andesfjellene som har 2 % av alle planter og 2 % av alle dyr og hvor kun 6,3 % av de gjenværende arealer har noen form for beskyttelse. På de neste plassene når det gjelder artstetthet kommer regioner i Mellom-Amerika, de karibiske øyene, atlantisk tropeskog og øyer i Det indiske hav.

Informasjonen i denne boken er hele veien kvantitativ. Det er en rekke informative tabeller som bl.a. forteller oss hvordan de forskjellige phyla og arter er fordelt og utbredt. Vi finner også oversikter over de forskjellige landskapstyper, deres størrelse og lokalisering. Hoveddelen av boken består av artikler om samtlige artsrike regioner, skrevet av biologer som har bodd og arbeidet der, ofte i meget lang tid. I disse artiklene har også de lokale befolkninger og deres levemåter fått bred dekning. Naturen kan ikke omtales isolert fra menneskelig atferd. Menneskenes betydning i de artsrike regioner kan være både nyttig og skadelig. Det er i det hele tatt et komplisert tema som behandles, og derfor finner vi lite av generaliseringer og kvalitative utsagn. Hvis ikke økologien er kvantitativ, så er den ingenting.

Naturvern har for tiden dårlige vilkår. Det kan virke ganske håpløst det som skjer med livet på jorden. Informasjon som presenteres i boken burde gjøre det enklere for de enkelte land å prioritere. Vi kan ikke verne all natur, men vi bør verne jordens hotspots.

AntonHauge

Fysiologisk institutt

Universitetet i Oslo

Publisert: 10. desember 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 22. mars 2026.